

Μαρία Μυτερόζου

Η Μοίρα της Σερβίας

Η Μαρία Μυτερόζου εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα. Τελείωσε σχολή γραμματέων και σπούδασε λογοτεχνία και δημοσιογραφία σε ιδιωτική σχολή της Θεσσαλονίκης. Παρακολούθησε σεμινάρια δημιουργικής γραφής μεταξύ των οποίων ήταν και της συγγραφέας Μαρίας Γούσιου. Το 2011 έκανε τη πρώτη της προσπάθεια με την ομάδα των bohemians <http://www.bohemiansteam.blogspot.gr/>. Εκδώσανε τις ΑΟΡΑΤΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΕΣ. Είναι μια συλλογική δουλειά με δέκα οκτώ ιστορίες φαντασμάτων και κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Α. Παπαδοπούλου στη Θεσσαλονίκη.

Η Μοίρα της Σερβίας

Αντί προλόγου

Η Μοίρα δεν είναι όμορφη με τη σημερινή έννοια της λέξης, αλλά ούτε και άσχημη. Είναι ψηλή με ωραίο σώμα, λάτρης της γυμναστικής και της υγιεινής διατροφής. Σερβίδα στην καταγωγή, τη γνώρισα στο πανεπιστήμιο του Νόβι Σαντ, όπου πήγα να σπουδάσω Γεωπονία. Διάλεξα τη Γεωπονία, γιατί ένα από τα πράγματα που αγαπώ σ' αυτή τη ζωή είναι και τα λουλούδια. Μ' αρέσει να τα φροντίζω, να τους μιλάω, να τα βάζω να ακούνε κλασική μουσική και να στολίζω μ' αυτά το σπίτι μου. Αυτό άλλωστε ήτανε και το κοινό μας χαρακτηριστικό με τη Μοίρα. Η αγάπη μας για τα λουλούδια.

Από τους πρώτους μήνες η Μοίρα, ο Νίκος, ο Σλόμπονταν κι εγώ, όλοι στο ίδιο τμήμα της Ανθοκομίας, είχαμε γίνει φίλοι και λίγο αργότερα ζευγάρια. Η Μοίρα με το Νίκο κι εγώ με τον Σλόμπονταν. Δύο όμορφα μελαχρινά αγόρια που μας κέρδιζαν μέρα με τη μέρα. Ο ένας με τον ευγενικό του χαρακτήρα κι άλλος με το χιούμορ του και τη μαλαγανιά του. Ένα χρόνο αργότερα, εγώ και ο Νίκος προσπαθήσαμε να μάθουμε στους Σέρβους φίλους μας Ελληνικά. Είναι αλήθεια ότι είχαν μάθει αρκετές λέξεις, αλλά τους δυσκόλευε η προφορά. Αυτό μας έκανε να γελάμε μαζί τους και να τους πειράζουμε.

Τις περισσότερες ώρες της ημέρας ήμασταν μαζί. Διαβάζαμε, πηγαίναμε σε συναυλίες, βλέπαμε ταινίες. Άλλοτε πάλι, η Μοίρα κι εγώ μαγειρεύαμε για τα αγόρια μας. Εκείνα τα χρόνια όλα φαίνονταν ωραία στα μάτια μας. Η ζωή, ο έρωτας, η φιλία, το Νόβι Σαντ. Το πρώτο καλοκαίρι των κοινών διακοπών μας το περάσαμε στη Κέρκυρα, καλεσμένοι στο πατρικό του Νίκου. Αξέχαστες διακοπές! Το επόμενο καλοκαίρι βρεθήκαμε στη Χαλκιδική. Άλλα ξενύχτια εκεί, στα μπαράκια της Καψόχωρας και της Χανιώτης. Χαιρόμασταν τη θάλασσα και τον ήλιο μέχρι

την ημέρα που έπρεπε να επιστρέψουμε στη Σερβία, στο πανεπιστήμιο και στα μαθήματα μας.

Τέσσερα χρόνια σπουδών για πότε περάσανε κι έφτασαν οι εξετάσεις για το πτυχίο ούτε που το καταλάβαμε. Όταν βγήκανε τα αποτελέσματα των εξετάσεων είχα κοπεί σε δύο μαθήματα. Θυμάμαι ότι κι ο Νίκος είχε χάσει ένα μάθημα. Λες και το κάναμε επίτηδες για να μη κόψουμε απότομα τους δεσμούς μας με το Νόβι Σαντ και τους αγαπημένους μας. Το τελευταίο τους καλοκαίρι η Μοίρα και ο Νίκος το περάσανε στη Κέρκυρα. Εγώ και ο γλυκός μου ο Σλόμπονταν μείναμε στη Σερβία κάνοντας τουρισμό σε πόλεις και χωριά. Είχα μαζί μου τον καλύτερο και τον πιο όμορφο ξεναγό. Εκείνο το καλοκαίρι ήταν το τελευταίο που περάσαμε μαζί. Το Σεπτέμβριο, βέβαια, ξαναντάμωσε όλη η παρέα μια που εγώ και ο Νίκος χρωστούσαμε κάποια τελευταία μαθήματα για να πάρουμε το πτυχίο. Από εκεί και πέρα ο Νίκος επέστρεψε στη Κέρκυρα, δίνοντας το λόγο του στη Μοίρα ότι θα ξανάρθει στη Σερβία με τη πρώτη ευκαιρία. Εγώ κράτησα αλληλογραφία με τη Μοίρα αλλά με τον Σλόμπονταν δεν ήταν και τόσο εύκολα τα πράγματα. Βρήκε δουλειά σε μια εταιρεία φυτοφαρμάκων στο Νόβι Σαντ, βρήκα κι εγώ δουλειά στα γραφεία κάποιου περιοδικού στη Θεσσαλονίκη κι έτσι άρχισαν να γίνονται δύσκολες οι μετακινήσεις μας. Μιλούσαμε βέβαια στο τηλέφωνο, αλλά μάτια που δε βλέπονται γρήγορα λησμονιούνται... Η Μοίρα όταν είχε χρόνο καθόταν και μου έγραφε τα νέα της. Ιδιαίτερα τότε στα χρόνια του πολέμου και λίγο πιο πριν, όταν γνώρισε τον Ντράγκαν... Κάποια από αυτά τα γράμματα, βρήκα χθες στο γραφείο μου όταν αποφάσισα να καθαρίσω τα συρτάρια μου και να τακτοποιήσω το αρχείο μου. Ήταν δεμένα με ένα λάστιχο και τακτοποιημένα ανάλογα με τη ημερομηνία που είχανε σταλεί. Πήρα στα χέρια μου το πρώτο, το άνοιξα και άρχισα να διαβάζω, φέρνοντας στο μυαλό μου τον ήχο της φωνής της.

Νόβι Σάντ, 11 Μαρτίου 1991

Αγαπημένη μου Μελίνα,

Σου ζητώ συγνώμη για τη μεγάλη μου σιωπή. Ξεκίνησα κάποιες φορές να σου γράψω αλλά δεν μπορώ να σου εξηγήσω γιατί δεν τελείωσα. Αυτό τον καιρό στη χώρα μου υπάρχει μεγάλη πολιτική αστάθεια που κανένας δεν ξέρει που θα φτάσει. Από τη μια μεριά υπάρχει μεγάλη ένταση στις σχέσεις Κροατίας - Σερβίας, αφού στην πόλη Πάνκρακ της Κροατίας βρίσκονται αντιμέτωποι ο ομοσπονδιακός στρατός και η κροατική αστυνομία. Έφτασαν στο σημείο να επέμβει ο γιουγκοσλαβικός στρατός για να αποφευχθεί η σύγκρουση. Από την άλλη στο Βελιγράδι 30.000 διαδηλωτές ήρθαν σε σύγκρουση με την αστυνομία. Οι διαδηλωτές ζητούσαν την απομάκρυνση του Υπουργού Εσωτερικών και πέντε βασικών στελεχών της τηλεόρασης, που έχουν τον έλεγχο στα κρατικά μέσα ενημέρωσης για λογαριασμό του σοσιαλιστικού κόμματος. Μέσα στην όλη ταραχή σκοτώθηκε ένας 18χρονος διαδηλωτής. Λίγο αργότερα βγήκαν και τα ταנק στους δρόμους. Κάποια από αυτά παρέμειναν μέχρι σήμερα έξω από το Κοινοβούλιο και το κτίριο της τηλεόρασης.

Χθες το βράδυ ξύπνησα τρομαγμένη από κάποιον εφιάλτη. Βρισκόμουν έξω στα χωράφια περπατώντας αμέριμνη όταν ξαφνικά ο ουρανός γέμισε αετούς που πετούσαν κατά χιλιάδες. Τα ανοιχτά τεντωμένα φτερά τους έκρυσαν το φωτεινό γαλάζιο του ουρανού. Άλλοτε χιμούσαν προς το έδαφος απειλητικά δείχνοντας τα γαμψά τους νύχια κι άλλοτε ανέβαιναν στα ύψη. Από τα μεγάλα τους νύχια στάζανε χοντρές σταγόνες από αίμα που πέφτανε πάνω στο έδαφος. Το χώμα ρουφούσε τις σταγόνες και την ίδια στιγμή φύτρωναν κόκκινα τριαντάφυλλα. Στην ατμόσφαιρα υπήρχε η αίσθηση της σύγχυσης και του

φόβου. Στο βάθος μια μαύρη ανθρώπινη πομπή ανέβαινε το βουνό. Έμοιαζε με κηδεία. Ο θρήνος τους έφτανε ως τα αυτιά μου. Την ίδια στιγμή ακούστηκε ένας ήχος σαν το σφύριγμα που κάνει μια μπόμπα πέφτοντας από αεροπλάνο και αμέσως μετά σκάει με θόρυβο στη γη. Ο θόρυβος αυτός μ' έκανε να ξυπνήσω κατατρομαγμένη και μούσκεμα στον ιδρώτα. Όπως καταλαβαίνεις δεν μπόρεσα να ξανακοιμηθώ. Ήταν ήδη 6:00 και σηκώθηκα να ετοιμάσω πρωινό. Τι να σημαίνει άραγε;

Φιλάκια,

Μοίρα.

Νόβι Σαντ, 26 Μαρτίου 1991

Μελίνα,

Πλησιάζει η Μεγάλη Εβδομάδα και το Πάσχα. Πού σκέφτεσαι να περάσεις τις διακοπές του Πάσχα; Όσο για μένα τα οικονομικά μου δεν μου επιτρέπουν να κάνω όνειρα για διακοπές. Ψάχνω για δουλειά αλλά δυστυχώς όπου πάω πάντα ακούω την ίδια ατάκα: Αφήστε το βιογραφικό σας και θα σας τηλεφωνήσουμε. Μόνο που αυτό το τηλεφώνημα μέχρι στιγμής δεν ακούστηκε. Ήθελα να βρω κάτι σχετικό με αυτό που σπούδασα τη Γεωπονία. Η δική σου δουλειά πως πάει; Θυμάμαι ότι μου έγραφες ότι δουλεύεις στα γραφεία ενός περιοδικού ποικίλης ύλης. Άραγε πως είναι να γράφεις σ' ένα περιοδικό; Αλλά τι ρωτάω; Εσύ Μελίνα μου είσαι ερωτευμένη με τη δουλειά σου. Το γράψιμο ήταν πάντα η μεγάλη σου αγάπη... μετά τα λουλούδια βέβαια. Αλλά μια που είπα ερωτευμένη πρέπει να σου πω ότι ερωτεύτηκα κι απέκτησε πάλι η ζωή μου νόημα. Η αλήθεια είναι ότι δεν περίμενα να ξαναερωτευτώ, απλά έτυχε. Είναι είκοσι οκτώ χρονών, τον λένε Ντράγκαν και είναι κούκλος.

Πριν δεκαπέντε μέρες πήγαμε με την παρέα μου σε ένα ορεινό χωριό όπου έχει εγκατασταθεί ένα ζευγάρι οικολόγων φίλων μας. Είχαμε πολύ καιρό να τους δούμε και αφού ο καιρός το επέτρεπε αποφασίσαμε να κάνουμε μια εκδρομούλα. Ξεκινήσαμε γύρω στις επτά το πρωί και ούτε το καταλάβαμε, από τα γέλια και τα τραγούδια, πότε περάσανε τρεις ολόκληρες ώρες. Οι φίλοι μας μάς περιμένανε έχοντας κάνει ένα σωρό ετοιμασίες. Εκεί γνωρίσαμε τον Ντράγκαν. Ψηλός, μελαχρινός, ευγενικός και... οικολόγος! Θα ήθελε κι αυτός μια μέρα να ακολουθήσει το παράδειγμα των φίλων του και να φύγει από το άγχος και το θόρυβο της πόλης. Προς το παρόν εργάζεται σε ένα μεγάλο τεχνικό όμιλο ως αρχιτέκτονας.

Το επόμενο απόγευμα, την ώρα που ετοιμαζόμασταν να φύγουμε από τους φίλους μας, ο Ντράγκαν μου πρότεινε να γυρίσουμε με το δικό του αυτοκίνητο. Έτσι είχαμε την ευκαιρία κατά τη διάρκεια της διαδρομής να γνωριστούμε καλύτερα. Όταν φτάσαμε στο σπίτι μου, μου ζήτησε να ξαναβρεθούμε. Αλλάξαμε τηλέφωνα και την επόμενη κιόλας μέρα τηλεφώνησε για να βγούμε για φαγητό.

Αλλά αρκετά σε κούρασα με τις φλυαρίες μου. Περιμένω νέα σου το συντομότερο.

Πολλά φιλιά,

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 10 Μαΐου 1991

Μελίνα μου,

Ελπίζω να είσαι καλά. Εδώ δεν ακούγονται και πολύ ευχάριστα πράγματα. Λένε για εμφύλιο πόλεμο και μάλλον φαίνεται ότι δεν υπάρχει άλλη λύση.

Οι «χαρισματικοί μας ηγέτες» έχουν φέρει τη χώρα σε εξαθλίωση θα μπορούσα να πω. Καθημερινά κλείνουν επιχειρήσεις, εργοστάσια και πολλοί εργαζόμενοι έχουν να πληρωθούν αρκετούς μήνες. Οι συντάξεις απειλούνται με κόψιμο και ήδη δίνονται σε δύο δόσεις. Το πιο παράλογο είναι ότι άνθρωποι με πτυχία, όπως κι εγώ, παραμένουν άνεργοι. Το 60% είναι σήμερα άνεργοι. Και μέσα σε όλα αυτά μιλάνε για εμφύλιο πόλεμο και αλλαγές συνόρων.

Η Γιουγκοσλαβία, αυτή η όμορφη χώρα μου, με τους υπέροχους αθλητές, μπασκετμπολίστες και ποδοσφαιριστές, βρίσκεται σ' ένα χάος !

Νόβι Σαντ, 20 Οκτωβρίου 1991

Αγαπημένη μου φίλη,

Πριν από λίγες μέρες έλαβα το γράμμα σου και πραγματικά χάρηκα πολύ με τα νέα σου.

Εδώ τα γεγονότα εξελίσσονται με μεγάλη ταχύτητα. Είμαι σίγουρη ότι στις 26 Ιουνίου παρακολούθησες στη τηλεόραση την απόσχιση της Σλοβενίας και της Κροατίας από τη Γιουγκοσλαβία. Κι αυτό βέβαια δεν έγινε ειρηνικά. Άρματα μάχης βρίσκονται στη Λουμπλιάνα και στο Ζάγκρεμπ ενώ οι πτήσεις από και προς τη Σλοβενία έχουν απαγορευτεί. Το γιουγκοσλαβικό πεζικό και τα τεθωρακισμένα βρίσκονται ήδη στα σύνορα Σλοβενίας και Αυστρίας.

Στις αρχές Οκτωβρίου ανακοινώθηκε μερική επιστράτευση. Η επιστράτευση αφορούσε τη Σερβία, τη Βοσνία - Ερζεγοβίνη και τα Σκόπια. Καταλαβαίνεις την ανησυχία μου μόλις το άκουσα. Από τη μια ο Ντράγκαν από την άλλη ο αδελφός μου ο Μπόρις. Μια εβδομάδα αργότερα ήρθε και το χαρτί του στρατού στον Ντράγκαν. Ως τις 15 Οκτωβρίου έπρεπε να παρουσιαστεί στη μονάδα του κι από εκεί να φύγει για τη Βοσνία. Στον Μπόρις δεν έχει έρθει κανένα ειδοποιητήριο μέχρι στιγμής αλλά δεν ξέρουμε πώς θα εξελιχθούν τα γεγονότα. Είδα τον Ντράγκαν, για τελευταία φορά στις 13 Οκτωβρίου. Ήμασταν από το πρωί μαζί. Πήγαμε μια μεγάλη βόλτα στο κέντρο της πόλης. Περπατούσαμε αγκαλιασμένοι με τόσο αργό βήμα, που έμοιαζε σα να θέλαμε να απομακρύνουμε τη στιγμή του αποχωρισμού. Το βράδυ μας βρήκε αγκαλιά. Θέλαμε να μείνει χαραγμένη στη μνήμη μας κάθε αγαπημένη αίσθηση, κάθε άγγιγμα στα χείλη και στο δέρμα μας. Δεν ξέραμε πότε θα ξαναβρεθούμε.

Προχθές πήρα ένα γράμμα από την εξαδέλφη μου που ζει στη Γερμανία. Ξέρει ότι είμαι άνεργη και μου προτείνει να πάω να δουλέψω εκεί για ένα χρονικό διάστημα, θα με ωφελήσει, όπως μου γράφει, και στην εξάσκηση των Γερμανικών που κοντεύω να τα ξεχάσω. Η αλήθεια είναι ότι το γράμμα της με βρήκε σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση. Από τη μια δεν θέλω να φύγω από εδώ κι από την άλλη χρειάζομαι μια δουλειά για να ξεφεύγει το μυαλό μου. Δεν ξέρω τι να κάνω. Εσύ τι λες; Μελίνα μου σε κούρασα με τα δικά μου. Κλείνω εδώ το γράμμα μου και περιμένω το δικό σου όσο πιο σύντομα μπορείς.

Μοίρα

Η Μοίρα έφυγε τελικά στη Γερμανία στις 2 Ιανουαρίου 1992. Έμεινε στην εξαδέλφη της δύο ολόκληρα χρόνια και αποταμίευσε ένα ικανοποιητικό ποσό πριν επιστρέψει στη Γιουγκοσλαβία. Τα γράμματα που μου έστειλε όσο ήταν εκεί δυστυχώς έχουν χαθεί. Τα υπόλοιπα που κρατάω στο χέρι μου ξεκινούν μετά την επιστροφή της στην πατρίδα της.

Νόβι Σαντ, 27 Φεβρουαρίου 1994

Ξεκίνησα κάποιες φορές να σου γράψω αλλά συνέχεια σταματούσα γιατί το μυαλό μου είναι πάλι κάπου στη Βοσνία. Ευτυχώς, ο Ντράγκαν είναι καλά κι όταν έχει τη ευκαιρία προσπαθεί να μου γράψει ένα γράμμα.

Έχει ήδη περάσει ένας μήνας από τη στιγμή που επέστρεψα στην πατρίδα μου. Η ζωή είναι δύσκολη εδώ αλλά αυτή είναι η πραγματικότητα. Οι περισσότεροι πιστεύουν ότι ο πληθωρισμός θα σταματήσει εδώ αφού το Σούπερ Δηνάριο θα έχει μακρύτερη ζωή από ότι είχανε τα άλλα χαρτονομίσματα. Οι τιμές είναι πολύ υψηλές και τα μαγαζιά άδεια από προϊόντα. Ήμωνα τυχερή γιατί δεν βρισκόμουν εδώ όταν κυκλοφορούσαν τα χαρτονομίσματα με τα πολλά μηδενικά. Μάθαινα από την οικογένεια μου το πόσο τρομερή ακρίβεια υπήρχε. Τη μια μέρα τα χρήματα έχουν αξία και δύο μέρες μετά δεν αξίζουν τίποτα. Κανείς δε ξέρει πως επιβιώνουν οι άνθρωποι. Έχω ακούσει περιπτώσεις που αυτοκτονούν ή τρελαίνονται από την ανέχεια. Τη περίοδο που βρισκόμουν στη Γερμανία ήμωνα σε κάποιον ανθρωπιστικό οργανισμό και έτσι στην επιστροφή έφερα μαζί μου κάποια βοήθεια για το Νοσοκομείο Παιδών και για το Παιδικό Χωριό όπου ζούνε ορφανά παιδιά όχι μόνο Σερβικής εθνικότητας αλλά κι ένα 30% Κροατικής και Μουσουλμανικής εθνικότητας. Είναι όμως ώρα να σε χαιρετήσω κλείνοντας εδώ το γράμμα μου. Περιμένω τα νέα σου.

Πολλά φιλά,

Μοίρα.

Νόβι Σαντ, 14 Απριλίου 1994

Αγαπημένη μου Μελίνα,

Σε ευχαριστώ πολύ για το πακέτο με τα μπισκότα, τις σοκολάτες, τις κάρτες και το γράμμα σου.

Μπορώ να καταλάβω το θυμό σου και το θυμό όλων των υπόλοιπων Ελλήνων σχετικά με το όνομα της Μακεδονίας, το οποίο ο Κλίντον έδωσε στα Σκόπια. Η συγκεκριμένη πράξη του, όπως και τόσες άλλες που διέπραξε ήταν πράγματι εγκληματικές. Πραγματικά δεν μπορώ να καταλάβω αυτό το είδος των ανθρώπων που θεωρούν σωστό το να βάζουν το χέρι τους παντού και οι υπόλοιποι να τους το επιτρέπουν. Στη Σερβία όλα ακόμα είναι ήσυχια. Ο πόλεμος δεν έχει φτάσει ως εδώ αν και στην ατμόσφαιρα υπάρχει κάποια νευρική κατάσταση. Ο στρατός καλεί συχνά τους άντρες για υποχρεωτική στρατιωτική άσκηση. Αυτή τη φορά ήταν η σειρά του αδελφού μου, του Μπόρις, να φύγει. Τον στείλανε σε κάποια περιοχή κοντά στο Νόβι Σαντ.

Δύο μέρες αφού έφυγε ο Μπόρις, ήρθε ο Ντράγκαν με άδεια από τη Βοσνία. Δεν μπορώ να σου περιγράψω τη χαρά μου που τον ξαναείδα μετά από τόσο καιρό. Η άδεια του ήταν μόνο για πέντε μέρες και μετά θα γυρνούσε και πάλι στη φωτιά του πολέμου. Εκμεταλλευτήκαμε όσο το δυνατόν περισσότερο αυτές τις μέρες. Προσπαθούσαμε να χορτάσουμε ο ένας την παρουσία του άλλου... Οι μέρες μία-μία κυλήσανε σαν νερό. Προχθές το πρωί ετοίμασε το σάκο του κι επέστρεψε στη βάση του. Το Σούπερ Δηνάριο εξακολουθεί να υφίσταται και τρίτο μήνα. Είναι δηλαδή καλύτερα η κατάσταση από πριν. Κάποια προϊόντα όμως εξακολουθούν να είναι ακριβά. Έτσι οι περισσότεροι προτιμούν να ψωνίζουν από την λαϊκή και όχι από μαγαζιά. Ο μισθός σήμερα φτάνει ίσα-ίσα για να επιζήσεις. Θέλω να πιστεύω ότι ή ζωή στο μέλλον θα καλυτερεύσει

Ο καιρός ακόμα δεν διορθώθηκε. Στα τέλη του Μαρτίου ήταν ανοιξιιάτικος και στις αρχές του Απριλίου θύμιζε Φθινόπωρο εξαιτίας των πολλών βροχών.

Φιλάκια,

Μοίρα.

Νόβι Σαντ, 19 Ιουλίου 1994

Σ' ευχαριστώ πολύ για το όμορφο γράμμα σου και τις φωτογραφίες από τις διακοπές σου στην Κρήτη. Βλέποντας τις φωτογραφίες, λυπήθηκα για τη κατάσταση στη χώρα μου. Θέλω να ελπίζω ότι κάποια μέρα θα κάνουμε μαζί διακοπές στην Ελλάδα.

Η κατάσταση εδώ είναι λιγάκι καλύτερα σε σχέση με πέρσι την ίδια περίοδο, αλλά ακόμα είναι πολύ ακριβά και δεν μπορείς παρά να ψωνίσεις μόνο τα απολύτως απαραίτητα.

Κάπου - κάπου με την παρέα μου πηγαίνουμε για μπάνιο στην παραλία και κάθε δεύτερο απόγευμα υπάρχει θεατρική παράσταση ή συναυλία χωρίς εισιτήριο. Έτσι περνάμε ευχάριστα όχι μόνο εμείς αλλά και το 90% των ανθρώπων που δεν πήγαν διακοπές και παρέμειναν στη πόλη. Σκέφτομαι ότι στον ελεύθερο χρόνο που διαθέτω θα μπορούσα να ξαναθυμηθώ λίγο την Ελληνική γλώσσα. Τι λες, θα με βοηθήσεις στη γραμματική; Μου αρέσει η Ελληνική γλώσσα και νομίζω ότι θα είναι εύκολο να τη μάθω, αφού όπως βλέπεις υπάρχουν κοινά γράμματα ανάμεσα στο Κυριλλικό και στο Ελληνικό αλφάβητο. Το Κυριλλικό αλφάβητο γνωρίζεις βέβαια ότι προέρχεται από τον Κύριλλο και τον Μεθόδιο. Πάνω σ' αυτό γίνανε κάποιες τροποποιήσεις από τον Stefanovic Karadzic. Θυμάμαι κάποιες λέξεις που μου μάθαινες στα φοιτητικά μας χρόνια και ξέρω να διαβάζω μόνο κεφαλαία γράμματα. Τα μικρά είναι δύσκολα για μένα. Θα ήταν εύκολο για σένα να αρχίσεις να με διδάσκεις... Ελληνικά μέσα από την αλληλογραφία μας;

Περιμένω με ανυπομονησία το επόμενο γράμμα σου με το πρώτο μάθημα Ελληνικών...

Με πολλή αγάπη,

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 5 Νοεμβρίου 1994

Από αρχές Οκτωβρίου ο καιρός ήταν αρκετά κρύος και σήμερα τελικά καταφέραμε να έχουμε θέρμανση. Έτσι τώρα μπορώ να καθίσω και να σου γράψω πιο άνετα. Ήταν πραγματικά φρικτό το κρύο και δύο φορές μέσα στον Οκτώβριο αρρώστησα.

Πως πήγανε οι εκλογές στην Ελλάδα; Εδώ ή κατάσταση παραμένει αφόρητα η ίδια. Τον προηγούμενο μήνα είχαμε ξανά πληθωρισμό περίπου στο 100% και αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο 50%. Δεν ξέρω τι θα συμβεί τελικά. Αν η ζωή μας δεν διορθωθεί πολλοί θα αναγκαστούν να φύγουν από τη χώρα. Η εξαδέλφη μου από τη Γερμανία μου πρότεινε να μου βρει εκεί μια δουλειά για δύο με τρεις μήνες αλλά δεν πιστεύω ότι αυτό θα μπορούσε να λύσει το πρόβλημα.

Σ' ευχαριστώ για το μάθημα των Ελληνικών. Τουλάχιστον έτσι απασχολούμαι για λίγη ώρα ευχάριστα.

Φιλιά,

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 15 Δεκεμβρίου 1994

Μελίνα μου,

Ίσως έχεις ακούσει ότι η Θεατρική Σκηνή του Νόβι Σαντ ανέβασε το μπαλέτο Ζορμπάς The Greek. Στην πρεμιέρα ήταν ο Θεοδωράκης και ο Βαφειάδης. Πολύ θα ήθελα να ήμουν κι εγώ αλλά τα εισιτήρια ήταν μόνο για την elite του Νόβι Σαντ. Αλλά υπήρξα τυχερή γιατί η φίλη μου τραγουδάει στη χορωδία και έτσι με κάλεσε να δω τη γενική πρόβα. Ήταν πραγματικά υπέροχο. Άκουσα ότι η παράσταση θα 'ρθει στην Ελλάδα αλλά δεν ξέρω πότε. Καινούργιο χτύπημα εδώ, μετά τον υψηλό πληθωρισμό και το ελεύθερο διαιτητικό πρόγραμμα έχουμε και τις καθημερινές διακοπές του ηλεκτρικού ρεύματος. Πριν λίγες μέρες ήταν κάθε τρεις ώρες την ημέρα και τώρα είναι κάθε έξι ώρες. Φαντάζεσαι τι ωραία που περνάμε εδώ! Όσο για τον πληθωρισμό, αυτή τη στιγμή είναι στο 100% και φυσικά όλα είναι πανάκριβα.

Είχα νέα από τον Ντράγκαν. Είναι καλά αλλά δεν ξέρει πότε θα μπορέσει να ξαναέρθει πίσω με άδεια. Ελπίζει με την καινούργια χρονιά να μπορέσει να δει για λίγο τους δικούς τους και μένα.

Σου στέλνω ένα χαρτονόμισμα για να καταλάβεις περίπου τον πληθωρισμό σ' αυτή τη περίοδο. Το πρωί το χαρτονόμισμα έχει αξία και σε δύο μέρες δεν αξίζει τίποτα. Το μόνο που ελπίζω είναι να σταματήσει εδώ αυτή η τρέλα

Αλλά αρκετά γι' αυτή τη φορά. Περισσότερα νέα μου στο επόμενο

Με όλη μου την αγάπη,

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 2 Φεβρουαρίου 1995

Αγαπημένη μου Μελίνα,

Σ' ευχαριστώ πολύ για το χριστουγεννιάτικο δώρο και την κάρτα που μου έστειλες. Σου ζητώ συγνώμη που δεν σου έγραψα νωρίτερα αλλά τις τρεις εβδομάδες του Δεκεμβρίου και τις τρεις επόμενες εβδομάδες του Ιανουαρίου δεν είχαμε ηλεκτρικό 10-16 ώρες την ημέρα. Πραγματικά μετά από αυτό το shock therapy χρειάζομαι χρόνο για να κάνω κάτι τώρα που θα ζω στη περίοδο του ηλεκτρισμού. Ήταν μια ρομαντική περίοδος με τα κεριά και τα δέκα κιλά ρούχα που έπλυνα στο χέρι. Εύχομαι να μη μου ξανασυμβεί στη ζωή μου κάτι τέτοιο. Μου ήρθε ξανά λιποθυμία ακούγοντας το ίδιο χιλιοειπωμένο ρεφραίν σχετικά με τη γκρίζα οικονομία μας. Η ζωή μας εδώ κάνει κύκλους στα ίδια και στα ίδια.

Ο αδελφός μου ο Μπόρις επέστρεψε από το μέτωπο με αναρρωτική άδεια. Τραυματίστηκε ελαφριά ευτυχώς, στο αριστερό του πόδι. Νιώσαμε μεγάλη χαρά όταν τον είδαμε να μπαίνει ζωντανός στο σπίτι. Ιδιαίτερα η μαμά μου που δεν ξέρει πώς να τον περιποιηθεί αυτές τις μέρες.

Σε αφήνω προς το παρόν γιατί με φωνάζει ο Μπόρις για να του κάνω παρέα. Περιμένω νέα σου το συντομότερο.

Φιλιά,

Μοίρα

Νόβι Σάντ, 8 Απριλίου 1995

Μελίνα μου,

Μόλις άρχισε να αναρρώνει ο Μπόρις του συνέβη κι άλλο άσχημο περιστατικό. Βρέθηκε σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα που στοίχισε τη ζωή του κολλητού του και δύο ακόμα φίλων του που ήταν μαζί στο αυτοκίνητο. Ευτυχώς ο Μπόρις είναι ζωντανός. Μέσα σ' όλη αυτή τη τρέλα δεν γράφω και τόσο σωστά. Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Στις 2 Απριλίου το πρωί ο γιος του γείτονα μας αυτοκτόνησε με βόμβα. Φαντάσου ότι μπορείς να πας στην αγορά και να αγοράσεις μια βόμβα με 5-10 δηνάρια.

Το προηγούμενο Σάββατο το πρωί πήγα μια βόλτα μόνη μου στο βουνό. Πραγματικά χρειαζόμουν να περπατήσω χωρίς να μιλάω ή να σκέφτομαι παρά μόνο να ακούω τα πουλιά, τον άνεμο και να μυρίζω το άρωμα της φύσης.

Σ' ευχαριστώ για την πρόσκληση σου. Θα χαρώ να έρθω το καλοκαίρι στην Ελλάδα. Το μόνο πρόβλημα είναι το πώς θα κάνω συνάλλαγμα στην τράπεζα. Εδώ έχουμε καινούργιους κανόνες. Μπορείς να πάρεις συνάλλαγμα όταν πρόκειται να ταξιδέψεις στο εξωτερικό για λόγους υγείας ή λόγους σπουδών. Μήπως θα μπορούσες να μου βρεις κάποιο χαρτί από σχολή ξένων γλωσσών που να γράφει ότι μαθαίνω Ελληνικά; Αυτό θα με βοηθούσε να βγάλω χρήματα από τη τράπεζα. Η αλήθεια είναι ότι αυτό το ταξίδι θα μου κάνει καλό γιατί θα ξεκουραστώ και θα ξεφύγω για λίγο από την κατάσταση που κυριαρχεί εδώ. Πρέπει να σου πω ότι μέσα σε δύο μήνες είχαμε τρεις κηδείες στην οικογένεια μου. Πέθαναν οι δύο γιαγιάδες μου και η θεία της μητέρας μου. Αυτό το χρόνο έχω πάει σε τόσες κηδείες, που δεν θα αντέξω άλλες για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το μόνο καλό αυτό το χρόνο, εκτός της αλληλογραφίας μας, είναι και η συνάντηση με τους συμμαθητές μου από το γυμνάσιο. Φέτος είναι η πρώτη μας συνάντηση μετά από έντεκα χρόνια. Είναι τόσο ωραίο να ξαναβλέπεις τους παλιούς σου συμμαθητές μετά από τόσα χρόνια. Είναι τόσο ενδιαφέρον να βλέπεις πόσο έχουν αλλάξει μετά το σχολείο. Μερικοί δεν τα κατάφεραν να έρθουν γιατί ζουν στο εξωτερικό. Ο ένας στον Καναδά, ο άλλος στην Αυστραλία, δύο έχουν πάει στη Ουγγαρία και ένας βρίσκεται στη Βοσνία, μέσα στην εμπόλεμη περιοχή. Αποφασίσαμε να βλεπόμαστε μια φορά το χρόνο. Στην Ελλάδα το συνηθίζετε αυτό; Εννοώ τις συναντήσεις με τους παλιούς συμμαθητές. Ένα δεύτερο καλό νέο είναι ότι αυτές τις μέρες έρχεται και ο Ντράγκαν με άδεια. Περιμένω το συντομότερο τα νέα σου.

Πολλά-πολλά φιλιά,

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 15 Μαΐου 1995

Μελίνα,

Τον προηγούμενο μήνα ήταν εδώ ο Ντράγκαν, αλλά μόνο για τρεις μέρες. Χθες το βράδυ είδα εφιάλητη στον ύπνο μου και σήμερα το πρωί ξύπνησα κακόκεφη και με αναστατωμένο στομάχι. Στο όνειρο έβλεπα σκιές εχθρικές να με κυνηγούν κι εγώ να τρέχω πάνω σ' ένα γκρίζο δρόμο. Σκόνταφτα σε πέτρες, έπεφτα, μάτωνα και πάλι σηκωνόμουν και συνέχιζα να τρέχω. Κάποια στιγμή από την αντίθετη κατεύθυνση κι άλλες σκιές. Μόνο που αυτές δεν τις αισθανόμουν εχθρικές. Όσο πλησίαζαν αποκτούσαν μορφή, έμοιαζαν με στρατιώτες. Μία από αυτές πήρε τη μορφή του Ντράγκαν. Με προσπέρασαν. Γύρισα το κεφάλι και μου φάνηκε πως κρατούσαν μαχαίρια που άστραφταν μέσα στο σκοτάδι. Όρμησαν προς τις άλλες σκιές. Τις εχθρικές. Σήκωσαν τα μαχαίρια τους και τα έμπηξαν με μανία η μία στην άλλη χωρίς να στάξει στάλα αίμα. Οι σκιές μπορεί να μη ματώνουν αλλά εγώ από το φόβο μου δεν μπορούσα να φύγω από εκεί. Τότε εμφανίστηκε ένα παιδί δίπλα μου, δεν θυμάμαι αν ήταν αγόρι ή κορίτσι, αλλά θυμάμαι ότι μου άπλωσε το χέρι του να ήθελε να με τραβήξει από κείνο το φριχτό μέρος. Ελπίζω το όνειρο να μη έχει καμιά σχέση με τον Ντράγκαν. Εύχομαι και προσεύχομαι να είναι καλά εκεί που βρίσκεται.

Μελίνα, αν όλα πάνε καλά, αρχές Ιουλίου θα έρθω να τα πούμε από κοντά και είμαι σίγουρα ότι θα περάσουμε καλά.

Φιλιά,

Μοίρα

Το ξημέρωμα της 5ης Ιουλίου με βρήκε στο σιδηροδρομικό σταθμό να περιμένω τη Μοίρα. Το τραίνο είχε αρκετή καθυστέρηση. Η Μοίρα με είχε ενημερώσει ότι θα έφτανε στην Θεσσαλονίκη στις 4 Ιουλίου γύρω στις 12.00 τα μεσάνυχτα. Έτσι θεώρησα σωστό να είμαι στο σταθμό μισή ώρα νωρίτερα. Κάθισα σ' ένα πάγκο και περίμενα. Η ώρα περνούσε. Πήγε μία, μιάμιση, αλλά καμιά ανακοίνωση για το τραίνο. Κάποιος δίπλα μου, που περίμενε το ίδιο τραίνο για να ταξιδέψει στην Αθήνα, άκουσε ότι θα έφτανε στις 2:00. Κάποιος άλλος είχε αντίθετη γνώμη. Ήταν ένας νέος άντρας γύρω στα 35, που ταξίδευε συχνά στη Σερβία για δουλειές. Επέμενε ότι το τραίνο φτάνει στις 3:30. Τα μάτια μου πονούσαν από τη νύστα και τα βλέφαρα άρχισαν να βαραίνουν. Για δευτερόλεπτα με πήρε ο ύπνος. Ήταν σα να μοιραζόμουνα τη ταλαιπωρία του ταξιδιού της Μοίρας. Σηκώθηκα να κάνω μια βόλτα και να ψάξω για μηχανή του καφέ. Επιστρέφοντας με ένα ποτήρι αχνιστού καφέ στο χέρι, μια γυναικεία φωνή από το μεγάφωνο μας πληροφορούσε ότι η αμαξοστοιχία που ξεκίνησε από το Νόβι Σαντ θα βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη στις 4:00. Τελικά έφτασε στις 4:10.

Την είδα από μακριά και τη φώναξα. Φορούσε ένα τζιν παντελόνι και ένα μακό άσπρο μπλουζάκι. Πόσα χρόνια είχαμε να βρεθούμε. Ο μαύρος σάκος έπεσε με θόρυβο ανάμεσα μας, ενώ τα χέρια μας ανοίξαν σε μια μεγάλη αγκαλιά. Βγήκαμε αγκαλιασμένες από το σταθμό, πηγαίνοντας προς τη πιάτσα των ταξί. Στις 5:00 ήμασταν στο σπίτι. Τακτοποίησε τα πράγματα της και πέσαμε για ύπνο.

Το επόμενο πρωί, ξεκούραστες, απολαύσαμε το πρωινό μας στη βεράντα. Η Μοίρα πάντα προτιμούσε για πρωινό να πίνει ένα ποτήρι νερό με μία κουταλιά μέλι και να τρώει φρούτα. Σε αντίθεση με μένα που αν δεν πτώ έναν διπλό ελληνικό καφέ, το μάτι δεν ανοίγει! Ανάμεσα στον καφέ και στα φρούτα, λοιπόν, κάναμε και τα σχέδια μας για το πώς θα περνούσαμε καλύτερα τις διακοπές μας. Λέγαμε να μείνουμε λίγες μέρες στη Θεσσαλονίκη και μετά να πάμε σε κάποιο νησί ή στη Χαλκιδική.

Η κουβέντα μας συνεχίζονταν χαλαρά, αλλά η έκφραση του προσώπου της μου έδινε την εντύπωση ότι κάτι ήθελε να μου πει και δίσταζε.

- Συμβαίνει κάτι, έχεις κάτι να μου πεις;

- Ναι, συνέβη κάτι που μου έδωσε μεγάλη χαρά. Είμαι έγκυος, Μελίνα.

- Αυτό είναι υπέροχο! Φαντάζομαι τι χαρά θα κάνει ο Ντράγκαν όταν το μάθει.

- Δεν ξέρεις πόσο θα ήθελα να μοιραστώ αυτό το νέο μαζί του. Αλλά με όλη αυτή τη κατάσταση το μόνο που ζητάω είναι να γυρίσει ζωντανός.

- Και θα γυρίσει, μη στεναχωριέσαι. Εξάλλου ήρθες εδώ για να περάσεις ωραία και όχι για να στεναχωριέσαι. Σήκω, λοιπόν, να ετοιμαστούμε να πάμε καμιά βόλτα.

Οι τρεις πρώτες μέρες των διακοπών μας περάσανε με βόλτες στη παραλία και στα αξιοθέατα της πόλης, με ψώνια στη Τσιμισκή και καφεδάκι στις παραλιακές καφετερίες. Το Σαββατοκύριακο μαζέψαμε τα πράγματα μας και φύγαμε για τη Χαλκιδική. Μείναμε στο σπίτι μου στην Καψόχωρα. Χαρήκαμε τον ήλιο και τη θάλασσα, τρώγαμε κάθε μεσημέρι έξω στις ταβερνούλες του χωριού και το βράδυ πίναμε το ποτό μας ή κάναμε τη βόλτα μας στα γειτονικά χωριά.

Η Μοίρα έμοιαζε να περνάει καλά και να χαλαρώνει αν και κάποιες φορές το μυαλό της ταξίδευε... Δυο φορές πήρε τηλέφωνο τον αδελφό της να μάθει μήπως είχε νέα από τον Ντράγκαν.

Μετά από δύο εβδομάδες επιστρέψαμε στη Θεσσαλονίκη, μαυρισμένες και ξεκούραστες. Η Μοίρα κάθισε μαζί μου άλλη μια βδομάδα και επέστρεψε στην πατρίδα της υποσχόμενη να μου γράψει τα νέα της για την εγκυμοσύνη της και φυσικά ό,τι νεότερο θα είχε για τον Ντράγκαν.

ΝόβιΣαντ, 15 Σεπτεμβρίου 1995

Για μια ακόμα φορά θα ήθελα να σ' ευχαριστήσω για τις υπέροχες διακοπές που μου πρόσφερες. Πρέπει όμως να σου απολογηθώ και για τη μεγάλη σιωπή μου από τη στιγμή που γύρισα πίσω. Όταν επέστρεψα στη πραγματικότητα του πολέμου, μετά το όνειρο των διακοπών δεν είχα διάθεση να σου γράψω. Πραγματικά είναι τρομερό να βλέπεις κάθε μέρα το ποτάμι των προσφύγων. Μερικές φορές σκέφτομαι πως τα δικά μου προβλήματα δεν είναι τίποτα μπροστά σ' αυτούς τους ανθρώπους που έχασαν τα πάντα. Τελικά υπάρχει πάντα κάτι χειρότερο από το δικό μας πρόβλημα.

Στις 4 - 6 Αυγούστου ο κροατικός στρατός είχε καταλάβει το Κνίν και άλλες πόλεις της Κράινα. Τότε οι Σέρβοι πήραν το δρόμο της προσφυγιάς προς τη Σερβία. Σε κάποια εφημερίδα διάβασα το σχόλιο που έκανε ο Μιλόσεβιτς για τους Σέρβους: «Μα αυτοί οι ηλίθιοι φύγανε!». Όσο για το σχόλιο της γυναίκας του έγραφε: «Αυτοί οι άνθρωποι ήρθαν στο Βελιγράδι με τα παιδιά τους, τα χρήματά τους και τις φιλοδοξίες τους, για να καταλάβουν οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές θέσεις. Αν είναι τόσο απελπισμένοι για τις σερβικές εστίες τους, τότε γιατί δεν έμειναν να τις υπερασπίσουν, γιατί ήλθαν εδώ;»

Κατά τη διάρκεια της επιστροφής μου με το τραίνο, ήθελα μόνο τριάντα λεπτά να φτάσω στο Νόβι Σαντ όταν, μέσα στο τούνελ ένα τραίνο εκτροχιάστηκε. Θυμάσαι το γκρουπ των Πολωνών που είχαμε συναντήσει στη Καψόχωρα; Ο ξεναγός τους σκοτώθηκε σ' αυτό το ατύχημα. Περιμέναμε μιάμιση ώρα το ασθενοφόρο και την αστυνομία. Κι όλη αυτή την ώρα, στο βαγόνι μου εγώ και δύο άλλες κοπέλες δυσανασχετούσαμε με τον τέταρτο συνεπιβάτη μας που μας δημιουργούσε συνεχώς προβλήματα. Αποφασίσαμε να αλλάξουμε καμπίνα και

τουλάχιστον μέχρι να φτάσουμε είχα καλή παρέα. Από τη στιγμή που έφτασα στο σπίτι μου και για τις επόμενες τρεις μέρες είχα έντονους πονοκεφάλους, ζαλάδες και εμετούς. Σίγουρα δεν είναι μόνο η αδιαθεσία της εγκυμοσύνης αλλά και όλη αυτή η κόλαση γύρω μου που μου προκαλεί τους πονοκεφάλους. Κάθε μέρα χιλιάδες άνθρωποι κυρίως γέροι και παιδιά, διωγμένοι από το τόπο τους φτάνουνε ως εδώ. Είναι περίπου 150.000 πρόσφυγες και περιμένουμε κι άλλους. Οι στρατιώτες των Ηνωμένων Εθνών δεν τους βοηθάνε και τόσο πολύ, παρά μόνο ψάχνουν να δουν που είναι και τι κάνουν οι Κροάτες και οι Μουσουλμάνοι. Κάποιοι φίλοι μου από το Νις πήγαν να ζητήσουν βοήθεια από αυτούς. Μόλις όμως πλησίασαν Κροάτες, οι Αμερικάνοι στρατιώτες απομακρύνθηκαν και άφησαν τους Σέρβους στα χέρια τους. Όπως ξέρεις η γιαγιά μου πέθανε πριν από λίγους μήνες. Μας άφησε, λοιπόν, αρκετές κουβέρτες, σεντόνια, πετσέτες και ρούχα που αποφασίσαμε να τα δώσουμε στους πρόσφυγες. Πολλοί από αυτούς δεν έχουν παρά μόνο αυτά που φοράνε. Μαζεύουμε επίσης σαπούνια, σαμπουάν, ταλκ και οτιδήποτε άλλο που θα είναι αναγκαίο για αυτούς. Τρομάζω και μόνο στη σκέψη να βρεθώ μια μέρα στη θέση ενός πρόσφυγα. Να πρέπει να αφήσω τα πάντα και να φύγω από το σπίτι μου και το τόπο μου. Είναι μία τρέλα όλο αυτό που συμβαίνει κι εύχομαι να σταματήσει το συντομότερο.

Το χειρότερο όμως, Μελίνα μου, που μου συμβαίνει το άφησα για το τέλος. Ο Ντράγκαν ήταν στη πρώτη γραμμή του πολέμου και τον τελευταίο μήνα ακούγονται άσχημες ειδήσεις γι' αυτόν. Στην αρχή ακούσαμε ότι αυτοκτόνησε. Μετά ότι τον σκότωσαν οι Μουσουλμάνοι. Τελικά έφτασαν τα νέα μέσω κάποιου φίλου που κατοικεί στην Αυστρία. Διάβασε σε Μουσουλμανική εφημερίδα ότι μάλλον συνελήφθη από Μουσουλμάνους και βρίσκεται σε στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Δεν μπορώ να σου περιγράψω τι αγωνία και τι φόβο έχω μέσα μου γι' αυτόν. Έχουμε ακούσει πολλές άσχημες ιστορίες που συνέβησαν σε στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Οι γονείς μου

προσπαθούν να με ηρεμήσουν γιατί φοβούνται για το μωρό. Κοντεύω να μπω στο τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης μου. Κάθε μέρα προσεύχομαι να καταφέρει να επιζήσει από όλη αυτή τη φρίκη και να γυρίσει κοντά μας. Μελίνα σταματάω εδώ γιατί είμαι σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση και δεν θέλω να σε κάνω να νιώσεις το ίδιο με μένα.

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 30 Οκτωβρίου 1995

Μελίνα μου,

Σ' ευχαριστώ πολύ για το γράμμα σου και τα ενθαρρυντικά σου λόγια. Κάθε φορά διαβάζοντας τα γράμματα σου το μυαλό μου ξεφεύγει για λίγο από κάθε δυσάρεστη κατάσταση. Μόνο που τώρα δεν μπορώ να μιλήσω απλά για μια δυσάρεστη κατάσταση γιατί όταν ο θάνατος χτυπάει τη πόρτα σου τότε είναι τραγωδία.

Μόλις είχα ταχυδρομήσει το τελευταίο γράμμα μου σε σένα, έμαθα ότι οι γονείς του Ντράγκαν έλαβαν ένα μήνυμα από τη Βοσνία. Ο Ντράγκαν είναι νεκρός. Βρέθηκε το σώμα του στο στρατόπεδο όπου ήταν φυλακισμένος. Ο θάνατος του είναι πλέον γεγονός. Μόνο που εγώ δεν μπορώ να το πιστέψω. Πόσο μάλλον οι γονείς του. Όλες μας οι προσευχές πήγανε χαμένες. Το χειρότερο είναι ότι οι Μουσουλμάνοι πρώτα τον βασάνισαν και μετά του κόψανε το κεφάλι. Μπορείς να φανταστείς με τι σκληρό θάνατο ξεψύχησε. Τι άνθρωποι είναι αυτοί, Θεέ μου, που διασκεδάζουν βασανίζοντας τους συνανθρώπους τους μέχρι θανάτου...; Σε λίγους μήνες θα γεννηθεί το παιδί του. Και ούτε που ήξερε για το δώρο αυτό που μου άφηνε φεύγοντας. Αν γεννηθεί αγόρι, θα του δώσω το όνομα του. Οι γονείς μου δεν μ' αφήσανε να πάω στη κηδεία λόγω της εγκυμοσύνης μου.

Ελπίζω στο επόμενο γράμμα μου να είμαι σε καλύτερη ψυχολογική κατάσταση και να μπορέσω να σου γράψω κάτι πιο ευχάριστο.

Με όλη μου την αγάπη,

Μοίρα

Νόβι Σαντ 20 Νοεμβρίου 1995 Μελίνα,

Σ' ευχαριστώ για άλλη μια φορά για τη συμπαράσταση σου. Σήμερα νιώθω πιο ήρεμη από τη προηγούμενη φορά που σου έγραψα. Όλα όσα συνέβησαν μοιάζουν με εφιάλτη. Χιλιάδες φορές αναρωτήθηκα γιατί σ' αυτόν, γιατί μ' αυτόν τον τόσο σκληρό τρόπο.

Αυτή τη στιγμή που σου γράφω έχει ένα δυνατό αέρα έξω και το κρύο όσο βραδιάζει δυναμώνει.

Όσο για την κατάσταση που υπάρχει στη χώρα, παραμένει η ίδια. Ακρίβεια παντού και αύξηση της εγκληματικότητας. Θα σου αναφέρω ένα περιστατικό που άκουσα στη τηλεόραση και συνέβη 10 χλμ. μακριά από το σπίτι μου. Κάποιος μπήκε σ' ένα σπίτι, προφανώς για να κλέψει, και καθάρισε ολόκληρη οικογένεια. Ο πατέρας 37 χρονών, η μητέρα 28 χρονών και έγκυος στον 7^ο μήνα. Ο γιος τους 3,5 χρονών πυροβολήθηκε με δύο σφαίρες που τον πετύχανε στο κεφάλι και στην καρδιά. Μέχρι αυτή τη στιγμή κανείς δεν γνωρίζει ποιος είναι ο δράστης και γιατί το έκανε αυτό. Κάθε μέρα θα γίνει και κάποιος φόνος. Και πώς να μη γίνει αφού τα όπλα εδώ κυκλοφορούν ελεύθερα. Ο κόσμος ζει μέσα στην παράνοια και τα ψυχολογικά προβλήματα αυξάνονται καθημερινά. Τελικά μόνο οι ψυχίατροι θα βγούνε κερδισμένοι από όλα αυτά. Αλλά για μια ακόμα φορά σε έριξα στη κατάθλιψη. Καλύτερα να αλλάξω θέμα.

Πως πέρασες στο γάμο της φίλης σου; Πως ήταν στη γαμήλια δεξίωση; Αυτές τις μέρες, για να ξεφεύγει λίγο το μυαλό μου και να μη σκέφτομαι, άρχισα να διαβάζω ένα πολύ ενδιαφέρον βιβλίο. Είναι ο Αλχημιστής του Πάολο Κοέλο, αν δεν το έχεις διαβάσει σου το προτείνω. Η εγκυμοσύνη μου πάει πολύ

καλά. Είμαι ήδη στον έκτο μήνα. Εχθές το πρωί που ο χειμωνιάτικος ήλιος έκανε την εμφάνιση του στον ουρανό του Νόβι Σαντ, έκανα μια μεγάλη βόλτα με τη παρέα μου, στο κέντρο της πόλης. Ο παγωμένος αέρας πραγματικά μου έκανε πολύ καλό. Μελίνα μου θα περιμένω τα νέα σου σύντομα γιατί όπως σου έχω ξαναγράψει τα γράμματα σου με κάνουν να νιώθω καλύτερα... Χαιρετίσματα σε όλους.

Πολλά φιλιά,

Μοίρα

Στις 25 Φεβρουαρίου του 1996 η Μοίρα γέννησε ένα όμορφο κοριτσάκι. Ένα μήνα μετά τη γέννηση του μωρού, έλαβα μια φωτογραφία της μικρής στην αγκαλιά της μαμάς της. Στην πίσω πλευρά, η Μοίρα σημείωνε ότι η μικρή είναι ίδια ο πατέρας της και σκέφτεται να της δώσει τα ονόματα Μίλικά - Ντραγκοσλάβα.

Το Μάιο του 1996 νέες μάχες ξέσπασαν στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις της Κροατίας, επιτέθηκαν εναντίων των Σέρβων της Κράινας. Σε αντίποινα οι Σέρβοι βομβάρδισαν το Σεράγεβο. Και ενώ μάχες συνεχίζονται έρχεται μήνυμα από τις Βρυξέλλες, από τον διαμεσολαβητή για το Βοσνιακό Κάρλ Μπίλντ: Αν αποχωρήσει η ειρηνευτική δύναμη των κυανόκρανων του ΟΗΕ είναι πιθανό ότι θα ξεσπάσει βαλκανικός πόλεμος άγνωστης διάρκειας.

Τον Οκτώβριο του 1996 έλαβα από τη Μοίρα φωτογραφίες από τη βάφτιση της μικρής Μίλικά-Ντραγκοσλάβα. Κι επειδή μια φωτογραφία είναι ίση με χίλιες λέξεις, ήταν περιττό να μου αναφέρει το πώς ένιωθε εκείνη την ημέρα. Το χαμόγελο στα χείλη της και το γεμάτο αγάπη και τρυφερότητα βλέμμα της έλεγαν πολύ περισσότερα από τις λέξεις που έγραψε στη κάρτα που συνόδευε τις φωτογραφίες.

Το επόμενο γράμμα της Μοίρα που βρήκα στο αρχείο μου στάλθηκε το Μάρτιο του 1997.

Νόβι Σαντ, 13-3-1997

Μελίνα μου,

Σ' ευχαριστώ πολύ για τα δώρα που έστειλες για τα γενέθλια της Μίλικα. Είναι κιόλας δύο χρονών. Αυτό το παιδί μου έχει αλλάξει όλη μου τη ζωή. Αυτές τις μέρες είχαμε ένα δυσάρεστο γεγονός στην οικογένεια μου. Ο πατέρας μου έπαθε έμφραγμα την πρώτη μέρα του Μαρτίου και μέχρι σήμερα είναι στο νοσοκομείο, στην εντατική. Ελπίζω να βγει ζωντανός από εκεί και να ξαναγυρίσει υγιής στο σπίτι του.

Όπως ξέρεις η όλη κατάσταση εδώ είναι άσχημη και πολύ περισσότερο στον τομέα της υγείας. Κάποτε ήταν δωρεάν οι γιατροί και τα φάρμακα. Από τον μεγάλο όμως πληθωρισμό του 1993 και μετά πρέπει να πληρώνεις για οτιδήποτε.

Είναι προτιμότερο να σταματήσω εδώ το γράμμα, αλλά σου υπόσχομαι να σου γράψω περισσότερα όταν τα πράγματα καλυτερέψουν. Ελπίζω να με καταλαβαίνεις. Περιμένω σύντομα τα νέα σου.

Σε φιλώ,

η φίλη σου Μοίρα

Στις 3 Απριλίου του 1997 ο πατέρας της Μοίρας πεθαίνει στην εντατική, από πνευμονικό οίδημα. Η ίδια θα αργήσει να μου στείλει τα νέα της. Τα Χριστούγεννα θα πάρω μόνο μια κάρτα με τις ευχές της για τις γιορτές και το νέο έτος.

Νόβι Σαντ, 14 Οκτωβρίου 1998

Μελίνα,

Συγγνώμη για τη μεγάλη μου σιωπή αλλά ελπίζω να με καταλαβαίνεις. Οι τελευταίοι μήνες για μας ήταν βουτηγμένοι στη μαυρίλα και στη θλίψη του πένθους. Αλλά και τώρα που σκεφτόμαστε να ξαναρχίσουμε δειλά - δειλά μια φυσιολογική ζωή, φαίνεται ότι δεν είναι το τυχερό μας. Αρχίζουν πάλι οι ελλείψεις βασικών προϊόντων όπως ζάχαρη, λάδι και γάλα. Όλες οι τιμές είναι ανεβασμένες γιατί η κυβέρνηση χρειάζεται χρήματα για το στρατό. Κι έτσι εμείς προσπαθούμε και πάλι να επιζήσουμε. Αυτή τη φορά δεν είναι και τόσο εύκολα τα πράγματα. Το '93 που δεν ξέραμε τι μας περιμένει είχαμε λίγα χρήματα στην άκρη, αλλά τώρα δεν υπάρχουν χρήματα κι όλα φαίνονται τρομακτικά. Σκέφτομαι πόσο καλύτερα θα ήταν αν υπήρχε ένα μέρος πάνω στη γη όπου θα μαζεύονταν όλοι αυτοί οι πολεμοχαρείς αρχηγοί των κρατών για να λύσουν τις διαφορές τους μακριά από εμάς τους πολίτες που αγαπάμε και ζητάμε την ειρήνη. Βαρέθηκα και τους πολέμους και τους βομβαρδισμούς. Μακάρι να μπορούσα να πάρω τη Μίλικα και να πάρε κάπου μακριά όπου οι άνθρωποι δεν θα σκέφτονται... πολέμους. Αυτή τη στιγμή όμως είναι αδύνατο να κάνω κάτι τέτοιο αλλά ούτε και τον επόμενο χρόνο. Το μόνο που σκέφτομαι τώρα είναι το πώς θα επιβιώσουμε. Χαίρομαι πάντως που εσύ περνάς καλά κι έτσι κι εγώ, διαβάζοντας τα γράμματα σου, χαλαρώνω και σκέφτομαι πιο ευχάριστα πράγματα.

Ο καιρός έχει μια φθινοπωρινή όψη που μου μεγαλώνει την ήδη υπάρχουσα μελαγχολία μου. Από το πρωί έχω έναν έντονο πονοκέφαλο και πονάνε όλα μου τα κόκαλα. Μάλλον πρέπει να έχω κρυσώσει και να μου ανεβαίνει πυρετός.

Μοίρα

Νόβι Σαντ, 7 Ιανουαρίου 1999

Μελίνα,

Σ' ευχαριστώ για τις χριστουγεννιάτικες ευχές σου και τα δώρα σου. Πάντα με θυμάσαι. Πέρασα ευχάριστα τις γιορτές και μάλιστα κέρδισα δύο φορές το φλουρί της βασιλόπιτας. Την πρώτη στο σπίτι μου και τη δεύτερη στο σπίτι κάποιου φίλου. Φαίνεται ότι θα είμαι η τυχερή της χρονιάς.

Τελικά βρήκα δουλειά την 1η Νοεμβρίου και μάλιστα πάνω στον τομέα που ήθελα, δηλαδή στη Γεωπονία. Είναι όμως μόνο για ένα χρόνο και ο μισθός θα είναι 100 δηνάρια. Δεν είναι πολλά τα λεφτά αλλά είναι καλύτερα από το τίποτα.

Όλο το Δεκέμβριο είχαμε παγωνιές εδώ. Τις νύχτες το θερμόμετρο κατέβαινε στους -17° C και την ημέρα ανέβαινε στους 7° C.

Μελίνα, ελπίζω ότι αυτός ο χρόνος θα κυλήσει καλά και ήρεμα για μένα. Αφού βρήκα δουλειά είμαι σίγουρη ότι όλα θα πάνε καλά.

Πολλά-πολλά φιλιά,

Μοίρα

Στις 24 Μαρτίου 1999 αρχίζουν οι βομβαρδισμοί του NATO στο Νόβι Σαντ. Πρώτος στόχος είναι μια αποθήκη του αστυνομικού κέντρου στη βιομηχανική ζώνη, όπως και το εργοστάσιο Motins. Τον Απρίλιο το NATO βομβαρδίζει γέφυρες αλλά και εγκαταστάσεις πετρελαίου στις βιομηχανικές περιοχές. Οι συγκεκριμένοι βομβαρδισμοί προκαλούν μεγάλες φωτιές και αρκετό καπνό που οδήγησαν σε σοβαρή οικολογική ζημία. Στις 23 Απριλίου βομβαρδίζεται ένας αναμεταδότης της τηλεόρασης στην ευρύτερη περιοχή του Νόβι Σαντ. Στις 2 Μαΐου χτυπήσανε τα βόρεια προάστια με αποτέλεσμα να χάσει η πόλη την παροχή νερού και το ηλεκτρικό ρεύμα. Στις 13 Μαΐου το NATO βομβάρδισε τα κτίρια της τηλεόρασης του Νόβι Σαντ. Τα κτίρια αυτά βρίσκονταν κοντά σε κατοικημένα σπίτια τα οποία είχαν υποστεί σοβαρές ζημιές.

Στις 30 Μαΐου οι Αμερικάνοι χτύπησαν την κατοικημένη από πολίτες περιοχή Sremska Kamemca όπου κατοικούσε η Μοίρα. Ένα από τα σπίτια που καταστράφηκαν ήταν και το δικό της. Η μητέρα της σκοτώθηκε επιτόπου ενώ η Μίλικα τραυματίστηκε σοβαρά στο κεφάλι.

Πολλές κατοικημένες περιοχές δέχθηκαν σειρά από βόμβες αρκετές φορές καθώς επίσης και εγκαταστάσεις πετρελαίου βομβαρδίζονταν καθημερινά, προκαλώντας σημαντική οικολογική καταστροφή. Όσοι από τους πολίτες έζησαν και δεν είχαν σωματικά τραύματα από τις βόμβες απέκτησαν ψυχικά τραύματα. Υπάρχει όμως κι ένας αριθμός πολιτών των οποίων η φυσική υγεία επηρεάστηκε από τη μεγάλη οικολογική καταστροφή που προκλήθηκε.

Η 9η Ιουνίου 1999 ήταν η τελευταία μέρα των βομβαρδισμών αλλά και η πιο αιματηρή. Το NATO χτύπησε άλλη μία εγκατάσταση πετρελαίου και ένα κατοικημένο τετράγωνο όπου καταστράφηκαν πολλά σπίτια, είχε αρκετούς τραυματίες και δύο νεκρούς. Ένας άντρας σαράντα δύο χρονών κι ένα παιδί.

Η Μίλικα μετά τον τραυματισμό της έπεσε σε κώμα για δύο ολόκληρους μήνες. Νυχθημερόν η Μοίρα ήταν δίπλα στη τετράχρονη κόρη της. Καθισμένη σε μια καρέκλα δίπλα στο κρεβάτι του νοσοκομείου. Με τη συμπαράσταση του αδελφού της κατάφερε όλο αυτό τον καιρό να σταθεί στα πόδια της. Έτσι το πρωί της 1ης Αυγούστου του 1999 θα μείνει για πάντα χαραγμένο στη μνήμη της. Την ξύπνησε μια γλυκιά φωνούλα που ζητούσε από τη μαμά της, που κοιμότανε δίπλα της, να μάθει που βρίσκονταν.

Δυο εβδομάδες αργότερα η Μίλικα βγήκε από το νοσοκομείο. Ο αδελφός της Μοίρας, είχε ήδη νοικιάσει ένα καινούργιο σπίτι μεταφέροντας τα λιγοστά έπιπλα που είχαν σωθεί από τον βομβαρδισμό.

Όλο αυτό το διάστημα που η μικρή ήταν στο νοσοκομείο, η Μοίρα κατάφερε να κρατήσει τη δουλειά που είχε βρει πριν λίγους μήνες.

Νόβι Σαντ, 5 Οκτωβρίου

Μελίνα μου,

Η Μίλικα είναι πολύ καλά και εγώ συνεχίζω τη δουλειά μου. Τον προηγούμενο μήνα είχαμε το μάζεμα των σταφυλιών. Όπως ξέρεις ο τρύγος έχει πολλή δουλειά. Δουλεύω κάθε μέρα, ακόμα και τα Σαββατοκύριακα από τις 6.30 το πρωί ως τις 7.30 το βράδυ. Το καθημερινό αυτό ωράριο είναι τις τέσσερις τελευταίες εβδομάδες. Αισθάνομαι κουρασμένη αλλά είναι σπουδαίο το ότι έχω καλούς συναδέλφους. Έτσι οι ώρες περνάνε γρήγορα. Το καλό που συνέβη στο Νόβι Σαντ είναι ότι πριν από λίγο καιρό τοποθετήσανε μια προσωρινή γέφυρα η οποία διευκολύνει τη κίνηση του κόσμου. Έτσι τώρα δεν χρειάζεται να περνάω απέναντι με το βαποράκι για να πάω στη δουλειά μου, ειδικά τώρα που αρχίζει να χαλάει ο καιρός,

Η σύμβαση που έκανα στη δουλειά ισχύει μέχρι της 15 Φεβρουαρίου. Λυπάμαι βέβαια που θα φύγω από αυτή την εταιρεία. Μου αρέσει η δουλειά εδώ και βρήκα πολύ καλούς συναδέλφους. Είναι μια μικρή εταιρεία. Είμαστε όλοι είκοσι άτομα και έχουμε καλή συνεργασία μεταξύ μας.

Εδώ δεν υπάρχουν πολλές αλλαγές. Υπάρχουν ακόμα τα βασικά προϊόντα, γάλα, λάδι και ζάχαρη στην αγορά. Οι τιμές έχουν αυξηθεί σε όλα τα είδη και όλοι φοβόμαστε φα έναν ακόμα πληθωρισμό σαν κι αυτόν ίου 1993.0 μισθός μου από μήνα σε μήνα μειώνεται. Αρχισα με 100 δηνάρια και τώρα παίρνω 70. Από τη μια οι τιμές στην αγορά να φτάνουν τα επίπεδα της Ευρώπης και από την άλλη οι μισθοί να μειώνονται. Όπως καταλαβαίνεις τα τελευταία χρόνια προσπαθούμε να επιζήσουμε.

Τα βράδια, όσο κουρασμένη κι αν είμαι από τη δουλειά, θέλω να παίξω λίγο με τη Μίλικα. Χαίρομαι ιδιαίτερα τις στιγμές

που προσπαθώ να περνάω με τη μικρή. Αυτή η σχέση, Μελίνα μου, μητέρας και παιδιού είναι το ομορφότερο πράγμα στο κόσμο. Μέρα με τη μέρα βλέπω την ανάπτυξη της και την πρόοδο της.

Τις τελευταίες εβδομάδες είχαμε ξανά διακοπές ρεύματος. Την πρώτη εβδομάδα κάθε τέσσερις ώρες διακοπή ενώ τη δεύτερη εβδομάδα κάθε έξι ώρες διακοπή ρεύματος. Αυτή τη στιγμή είμαστε κάθε μέρα τέσσερις ώρες χωρίς ρεύμα και κάθε νύχτα έξι ώρες χωρίς ρεύμα. Λένε ότι θα πάει έτσι ως την άνοιξη. Η κατάσταση γίνεται πιο δραματική όταν έξω η θερμοκρασία φτάνει στους -10° C και μέσα στα σπίτια δεν υπάρχει θέρμανση.

Εδώ θα κλείσω το γράμμα μου και θα περιμένω το συντομότερο τα νέα σου.

Η φίλη σου,

Μοίρα

Η Μοίρα της Σερβίας

Μαρία Μυτερόζου

Μετά το τέλος του πολέμου, που άφησε πίσω του πτώματα, ορφανά παιδιά και ποτάμια από δάκρυα, η χώρα άρχισε να ανασυγκροτείται μετά το 2002. Η Μοίρα θα αργήσει να ξαναβρεί δουλειά. Το 2001 θα παρακολουθήσει κάποια δωρεάν σεμινάρια που διοργανώνονται από την «Κοινωνία των ανύπαντρων μητέρων» του Νόβι Σαντ. Είναι ένας κρατικός οργανισμός ο οποίος βοηθάει τις ανύπαντρες μητέρες, με ψυχολογική υποστήριξη και προσφορά εργασίας. Εκεί η Μοίρα παρακολούθησε μαθήματα Αγγλικών, υπολογιστών και Δημοσίων σχέσεων. Το 2002 θα μπορέσει μέσω της «Κοινωνίας των ανύπαντρων μητέρων» να βρει κάποια δουλειά. Θα δουλεύει έξι ώρες την ημέρα και θα πληρώνεται με 100 ευρώ το μήνα. Παρόλες όμως τις αντιξοότητες η Μοίρα δεν λύγισε. Αντίθετα έγινε πιο δυνατή και συνέχισε να ψάχνει και να προσπαθεί για ό,τι καλύτερο θα μπορούσε να προσφέρει στον εαυτό της και στην κόρη της.

Είναι η Μοίρα της Σερβίας...

Η επιμέλεια της έκδοσης και του εξωφύλλου
έγινε από τον Κώστα Θερμογιάννη

kthermoyiannis@outlook.com

www.nthermo.com

www.tovivlio.net

[Αναφορά προέλευσης -
Μη Εμπορική Χρήση -
Παρόμοια Διανομή]

Διανέμεται ελεύθερα με άδεια Creative Commons

Η αρχική εικόνα που χρησιμοποιήθηκε για το εξώφυλλο είναι από τη

WIKIPEDIA

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Most_Slobode_1.jpg

Πίσω από την πολιτική, πίσω από τις αποφάσεις και πίσω από την ιστορία πάντα υπάρχουν άνθρωποι. Άνθρωποι που στη δίνη των γεγονότων είναι αναγκασμένοι να παραδώσουν τη μοίρα τους στα γεγονότα χωρίς την παραμικρή δύναμη αντίδρασης. Άλλοι καταφέρνουν να ζήσουν κι άλλοι όχι. Όλοι όμως πληγώνονται και οι ψυχές τους τραυματίζονται ανεπανόρθωτα. Η Μοίρα είναι μια από αυτούς, κατάφερε όμως να μείνει όρθια, να σταθεί στα πόδια της. Η δύναμη που υπάρχει μέσα στον άνθρωπο μπορεί ποτέ να μη βγει στην επιφάνεια... παρά μόνο όταν είναι απολύτως αναγκαίο...

ΜΑΡΙΑ ΜΥΤΕΡΟΖΟΥ

